

Alkalmom Antall József Baráti Társaság Díszközgyűlése
Helyszín Pesti Vármegye Háza
Időpont 1995. április 8.
Előadók Granasztói György
Rockenbauer Zoltán

Szerkesztette Lesti Árpád
Jegyzetekkel ellátta Grósz András
Korrektúra Palkó Katalin

ROCKENBAUER ZOLTÁN

ANTALL JÓZSEF EMBERI ÉS POLITIKAI TELJESÍTMÉNYE

¹ Az előadó „pártunk” alatt a Fideszt értette.

² Dr. Antall Józsefné Fülepp Klára (1934–), a miniszterelnök özvegye, az Antall József Baráti Társaság tagja

³ Rockenbauer Pál (1933–1987), a magyar televíziós természetfilmzés alapítója, a Másfélmillió lépés Magyarországon és az És még egymillió lépés című sorozatok készítője

⁴ Utalás a Fidesz politikusainak (Kövér László, Sasvári Szilárd és Németh Zsolt) szüleire.

Nagy megtiszteltetés pártunk¹ számára egy Antall József-re való megemlékezésben részt venni. Néhány személyes gondolattal kívánok utalni Antall József szerepére.

1993 őszén, nem sokkal a halála előtt Antall Józseffel együtt szálltam be az Országház liftjébe. Ekkor találkoztam vele személyesen utoljára. Sokan kísérték, párja² és politikusok. Egy emeletnyi liftezés rövid út – a zsúfolt liftben az emberek fizikailag közelebb kerülnek egymáshoz a szokásosnál. Ilyen közletről érzékenyebbek vagyunk a részletekre. A miniszterelnök fáradtnak látszott, nagyon fáradtnak. Sokkal meggyötörtebbnek, mint a parlamenti sorokból vagy a televízió képernyőjén keresztül. Arcára piros színt festett a halálos kór és a kórházi kezelés. Megilletődötten motyogtam valami köszönésfélét. Ő apámról³ mondott néhány mondatot. Csodálkozó tekintetemre így felelt: „Ismertem apádat. Nem tudtad? Pedig ismertem...”

Antall József nem egészen egy évvel volt idősebb apámnál, anyámnál kettővel. Apám még a rendszerváltozás előtt ment el önszántából, anyámat négy éve ugyanaz a baj vitte el, mint a miniszterelnököt. Anyámat keresztanyám követte egy évvel, ő sem volt még hatvanéves. Aztán elmentek sorban, Laci édesapja, Szilárd mamája, Zsolt szülei.⁴ Uram Isten, hányan

adták vissza lelküket a Teremtőnek az elmúlt években, akiket szerettünk, hányan haltak meg éppen átlépve vagy meg sem várva a nyugdíjkorhatárt! Miért halnak meg Magyarországon az emberek hatvanéves korukra? Miért halnak meg idő előtte, alkotó erejük teljében? Legyenek gyógyszerek, tanárok, lelkészek vagy kétkezi munkások. Vajon miért kell mostanában annyi temetésre járni, apám generációjának tagjait sírba tenni? Valami kell hogy legyen az ezredvégi magyar levegőben, valami halálos. Valami, ami észrevétlenül épült be az emberek sejteibe az elmúlt évtizedekben. Valami, ami ott motoszkál, és akkor támadja meg orvul a testet, amikor a szellem még kész lenne a legnagyobb munkára.

Antall József 1956 levert forradalma után, fiatalemberként, mint megannyi honfitársa, hármast választás elé került: vagy kivándorol, vagy beáll a sorba, vagy alámerül, hogy kibekkelje őket⁵. Az utóbbit választotta. Tudatos hittel, hogy egyszer csak vége lesz megint, felszabadul újra az ország és a nép majd az urnákhoz járul, hogy maga válassza meg vezetőit. Nem ment el, tette a dolgát itthon, miként tehetette. A magyar társadalom nagy része cselekedett hasonlóképpen, ki eltökélt tudatossággal, ki öntudatlanul. Mi mást is tehetett volna? Mindenki nem vándorolhatott ki, aki maradt, megpróbált túlélni. Ki így, ki úgy. Ha kellett, hát kettő helyett dolgozott, ha lehetett, emberfeletti erőfeszítéssel megpróbált emberibb körülményeket teremtetni a családjának, magának. De harmincévnyi alámerülés kikezdi az ember szervezetét, kikezdi az ember lelkét, észrevétlenül, lopva szedi ma áldozatait; rák, infarktus, megannyi baj, önpusztítás, sötét, kollektív pesszimizmus az öröksége. Olvasom az újságban, hogy arra a kérdésre, mikor lábal ki az ország a gazdasági csődből, minden negyedik hazánkfia meggyőződéssel válaszolja, hogy soha. Minden negyedik magyar ember ma úgy hiszi, hogy a helyzet nagyon rossz és ennél csakis rosszabb jöhet. Harminc év lelki öröksége. Egy nép, amely túlélte a tatárjárást, túlélte százötven év török uralmat, túl a németet, túl a szovjetet, egy nép, amelynek szabadságharcait idegen hatalmak újra és újra vérbe fojtották, és amely mindig újra és újra talpra tudott állni, ez a nép mostanra mintha belefeledkezett volna az alámerülésbe. Pedig Antall József nem ezzel a kishitűséggel maradt

⁵ Utalás az Antall Józsefnek tulajdonított „Alámerülök és kibekkelem őket.” mondatra, melynek elhangzását Antall József mindig cáfolta – Marinovich Endre egykori kabinetfőnök közlése szerint. Lásd bővebben: http://elib.kkf.hu/okt_publ/szf_27_03.pdf (Letöltés: 2015. december 30.)

itthon 1956-ban. Ő ki akarta bekkelni őket. Nem ezzel a kishitúséggel fogott a kormányzáshoz 1990-ben. Hitt Magyarország függetlenségében, az alkotmányos jogrendben és a szabadságban. Hitte, hogy a magyar nemzet újra felvirágzik majd. Ez a hite tartotta életben, mert a sors egyszerre volt kegyes hozzá és tragikusan kegyetlen. A szabad választások eredményeként felkínálta számára a harmadik Magyar Köztársaság miniszterelnöki pozícióját. Felkínálta számára a lehetőséget, hogy ő legyen az az ember, akinek vezetésével a jog, a gazdaság és az erkölcs terén újjáépül az ország. Ám e nagyszerű kihíváshoz a sors a halál drámai közelségét rendelte. A múlt nehéz öröksége és a végzetes kór, mint két roppant malomkő, örölte három és fél éven át erejét. Antall József, a közhivatalnok harcolt, és Antall József, az esendő ember küzdött saját talpon maradásért. Tragédiájának, a sorsnak különös, visszás kegyelme, hisz a halállal szembeni küzdelemhez bizonyára roppant lelkierőt adott a hivatás nagysága. Honnan tudjuk? Tőle magától. Így vallott erről: „Szolgállok, és addig szolgállok, amíg a nemzetnek haszna van belőle. Teszem, amíg tudom.”⁶ Három keserű, de egyben felemelő év hitvallása ez – tette, amíg tudta, tette a végsőkig.

Mondják, készült a miniszterelnöki szerepre, már amennyire egy nem demokratikus társadalomban politikai játéktéren kívülre rekesztve erre készülni lehet. Kisujjában volt az egész politikátörténet. '89-ben a kommunizmusból a demokráciába való békés átmenetet eldöntő tárgyalássorozat tette őt a nyilvánosság előtt is államférfivá. Kirítt a lelkes, fésületlen ellenzéki szervezeteink kényszer szülte politikusai közül habitusával, megfontolt beszédével. Emlékszem, akkoriban kaptuk az első meghívásokat a nyugati demokráciák nagykövetségeire. A rendszerváltozás előtti ellenzék-ből egyedül ő vette a bátorságot, hogy államférfiként viselkedjen. Ha szólt, nem partizánként, hanem államférfiként szólt. Tekintélyét nem vonta kétségbe senki. „El kell ismerni, hogy súlyos egyéniség”, súgta nekem egy ilyen diplomáciai fogadáson '89 őszén egyik későbbi parlamenti ellenfele. Azonnal csend lett körülötte, ha megszólalt. Igen, Antall József otthon érezte magát a diplomáciában. Giscard d'Estaing⁷ és Helmut Kohl⁸ voltak a partnerei már akkor, amikor személye még csak a bizonytalan jövő ígérete volt, amikor még csak reménykedni lehetett a szabad választásokban.

⁶ Az idézet pontosan: „Én egyet mondhatok: nincsenek semmiféle személyes karriercéljaim. Én szolgállok. Addig, ameddig a szolgálatom hasznos. Teszem ezt a legjobb tudásom szerint, ameddig tudom és a magyar nemzet igényli.” In: Modell és Valóság II., Budapest, Athenaeum Nyomda Rt., 1994. 452. p.

⁷ Giscard d'Estaing, Valéry (1926–) francia köztársasági elnök (1974–1981), a jobbközép Unió a Francia Demokráciáért (UDF) párt elnöke (1988–1996)

⁸ Kohl, Helmut (1930–) német kereszténydemokrata politikus, a Német Szövetségi Köztársaság kancellárja (1982–1998)

Nem véletlen, hogy a külpolitika, a diplomácia kormányfőként is a legkedvesebb területe maradt, a legmaradandóbbat, a legtöbb eredményt vitathatatlanul e téren érte el.

Érdemes néha számba venni, mit végzett az ország, érdemes, mert oly gyorsan felejtjük sikereinket. Antall József kormányzása alatt hagyta el Magyarország területét az utolsó, ideiglenesen hazánkban állomásozó szovjet katona, ekkor léptünk ki a Varsói Szerződésből és fűztük szorosabbra kapcsolatunkat a NATO-val, csatlakoztunk az Európa Tanácshoz és írtuk alá a társulási szerződést az Európai Közösséggel. Érdemes számba venni. Antall József miniszterelnöksége alatt nyerte vissza a Magyar Köztársaság a teljes függetlenségét, szilárdult meg szuverén demokráciaként, és ekkor vetett végre horgonyt a komország Európa nyugati felén. Hány e századi magyar politikus neve alatt sorakozhatnak hasonló eredmények a lexikonban? S Antall József neve fémjelzi azt a külpolitikai koncepciót, amely együttes feladatul rendeli a mindenkori magyar kormányoknak a határokon túli magyarság iránti felelősséget és szerves betagozódásukat az euro-atlanti országok közösségébe. Ez volt az a stratégia, amely szinte példa nélküli módon a legújabb kori magyar demokrácia történetében maga mögött tudhatta a hat parlamenti párt egyetértését, s amelynek érvényességét az elvek szintjén a mai napig sem kérdőjelezte meg senki. Lehetnének tán elégedettek is és mégsem vagyunk! Mert a négy év nem volt elegendő ahhoz, hogy a magyar társadalom elhiggye, hogy akár a legrosszabb demokrácia is szükségképpen jobb a legjobb diktatúránál. Nem volt elegendő a négy év ahhoz sem, hogy Magyarországon kialakuljon és megerősödjön az a középpolgárság, amely nagyra teszi Nyugat-Európát, s amelyre Antall József is építeni szeretne volna politikáját. Keserűséggel tapasztaljuk, hogy ma, úgymond, a szakértelem nevében miként fordul egyre sanyarúbbra az ország sorsa, hogyan enyészik hírünk a világban.⁹ Megütözéssel látjuk, hogy a hivatalokban szinte mindenütt ugyanazok ülnek újra, mint annak idején. Mintha nem is mi bekkeltük volna ki őket, hanem ők minket. A felelősség? A felelősség közös. A szocialisták visszatérése a hatalomba mindazok kudarca, akik '88–89-ben komolyan gondolták a rendszerváltást. Ez még

⁹ Utalás az 1994 és 1998 között kormányzó, Horn Gyula vezette szocialista-szabaddemokrata kormányra.

akkor is így van, hogyha tudjuk, Európának ebben a térségében szinte sehol sem tudtak elsőre tartósan gyökeret verni a polgári pártok.

'88–89-ben azért választottuk a politikát, mert szocializmus helyett polgári demokráciát akartunk Magyarországon. Ma sincsen ez másként. Mára azonban világosabban áll előttünk, mint valaha, hogyha szétzilált erőinket nem tudjuk összefogni, az ország újra belesüllyed a tehetetlenségbe, és egyre nehezebb lesz kirángatni onnan. Hiszem, hogy csak a polgári erők összefogása állíthat ma polgári alternatívát a demokratikus szocializmus programjával szemben és hiszem, hogy Antall József szellemében cselekszünk, ha így teszünk.